

0 2 0 3

A Magyar Hírlap hétfői melléklete
2018. február 3.
Szerkesztette: Petán Péter
Művészeti vezető: Salát Zalán Péter

Ú t i l á m p á s

*A gondolat az élet rabja csak,
Az élet pedig az idő bohóca,
S az idő, amely a világ tanúja,
Megáll majd.*

(William Shakespeare)

Kikínlódott évek

„Hit nélkül az ember semmit sem alkothat... Furcsán hangzik, de úgy gondolom, nem mindig én beszélek, hanem a Szentlélek”

Próbakövn

A színész művészete: a saját teste. Ez az eszköz, az anyag, a cél. Az eszköz, amelylyel dolgozik; a cél, amelyre dolgozik. Amit nyújt: az a test – a saját teste, az övé, de amelyet úgy kell alkotnia, mintha nem volna az övé. Nagy lemondás ez, amely nagy ellenértéket követel. Az ellenérték egy szó: a siker... Az egyén győzelme a többi felett – ez a színész célja. És a színházigazgató milyen célt lát maga előtt? A darabot ő választja, a kivétel közös munka. A jó igazgató hasznára van a színháznak. Mégis: milyen szerepe van a sikerben? Mi a feladata? A belső és külső életjelek között fennálló harmonia megtalálása? Ezekre a kérdésekre is kerestük a választ Oberfrank Pál Jászai-díjas színművésszel, a Veszprémi Petőfi Színház igazgatójával.

– Azt hiszem, Gandhi mondta: „Az élet azért többől áll, mint csupán abból, hogy focozzuk a sebességet”. Mondom ezt annak a színházigazgatónak, akinek a látszat szerint nagyon sűrű az élete.

– Biztos, hogy sok igazság van ebben, de ha szabad, azt mondom: én a tettek embere vagyok. A szakmám is az: akció, action. Másrészt én magam is keresem, hogy mit kellene tennem, ezért aztán ha nem is gyorsítok állandóan, de állandó mozgásban vagyok. Szörnyű teher lehet, ha az embernek nincs mit csinálnia.

– Konkrétan: milyen egy vidéki színházigazgató élete korunkban, napjainkban? A feladat egészen más, mint a rendezők instrukcióit követni. A vezetéshez is kell adottság, mint mindenhez. Milyen elvek szerint foglalkozik a színházat életető emberekkel?

– Amikor nyolc éve „megtalált” a feladat, megkérdeztem egykori piarista osztálytársamat, jó barátomat, a rend akkori tartományfőnökét, Urbán Józsefet: Te hogyan vezeted a rendet? „Én azt gondolom – mondta –, hogy nem szabad megváltozni. Embernek kell maradni, és a saját lelkiismeretere hallgatva vezetni a közösséget.” Ez nekem elfogadható volt, és eszerint dolgozom. Megpróbálom megőrizni korábbi önmagamat. Nem érzem magamat a szó hivatalos értelmében igazgatónak, és remélem, hogy sem az arcom, sem a magatartásom nem változott meg ettől a megbízatástól. Nem szeretem, ha valaki ráül egy székre, és mindjárt átalakul az egyénisége.

– Pedig erre sok példát találunk.
– Sajnálatos, ha így van... Szokták volt mondani, hogy a színház nem demokratikus intézmény. Sokan a múlt örökségeként tekintünk erre. De a benne dolgozók ezt nem tudják, ők a demokráciában hisznek. A színház művészeti munkája sokféle szakma összehangolt együttműködéséből épül fel. A részek egyenrangúak, bár nem feltétlenül egyenértékűek. A színészek a legláthatóbbak, de ők is, mint a többi rész, ha kényszer van, sajnos helyettesíthetők. Most tényleg egyfajta egyenlősdi játszunk, amiben van jó is, az viszont nem helyes, ha az emberek nem tudják magukat a saját helyükön kezelni. Persze azt sem gondolom, hogy azért, mert valaki művész, még privilégiumai lennének. Ugyanolyan fontos lehet, hogy felvarrják a gombot a színész zakójára, és hogy mindig „felmenjen a függöny”. Szövevényes történet ez...

– Több napilapnál dolgoztam. Volt olyan főszerkesztő, akinek állandóan zárva volt

az ajtaja s be kellett jelentkezni a titkárnőnél, ha beszélni akartam vele, és volt olyan főszerkesztő, akinek mindig nyitva volt az ajtaja, kivéve, ha vendég volt nála. Hogy van ezzel a színházigazgató?

– Mindjárt az elején elkövettem egy nagy hibát, mert azt mondtam a munkatársaknak, hogy az én ajtóm mindig tárva-nyitva áll, és ha valakinek gondja, baja van, engem megtalál. Ezzel a gesztussal felborítottam a hierarchikus rendet, mert nem jó az, ha valaki megkerüli a „szolgálati utat”, azaz a közvetlen főnökét, és mindjárt a legfelső vezetőhöz kopog be. Ezzel együtt az igazgatónak jelentős szerepe van a szellemi és a lelki közeg kialakításában. Azt hiszem, öt dologra van szükség: tehetségre, tiszta kézre, igyekezetre, pártatlanságra és türelemre. A vezetés cselekvés, nem pedig pozíció.

– Menjünk vissza néhány évtizedet. A színművészeti főiskola diplomájával bezárólag, tehát a tanulás és építkezés korszakában kik voltak önre nagy hatással?

– Elsősorban a családot tudom megemlíteni, a szüleimet. Anyás típus lévén, édesanyám nekem mindig nagyon fontos személy volt, persze az apukám is, aki a tudásszomját, a kötelességtudatot öntötte belém. Megvan mindenkinek a felelőssége önmagával szemben: a diáknak az, hogy tanuljon, az apának az, hogy átadja, amit csak lehet, amit megtapasztalt. Apai nagyapám egy indiai törzsfőnökhöz hasonlóan fogta össze a családot; azt mondta nekünk, hogy a legfontosabb az, ami az ember fejében és a szívében van. Nagybátyám, az Opera fő-zeneigazgatója, a karmester Oberfrank Géza esetében azonban idegességet és homályt éreztem. A zene világában

olyan magaslatokban járt, amelyek titkokat rejtegettek. Ez egyrészt csábító volt, másrésztől azonban félelmetesnek és távolinak tűnt.

– Érezte is a távolságot?

– Nem, de olyan megszállottsággal beszéltem a zenéről, és olyan különös világot tárult fel előttem, amely mindenképpen meghatározó volt később. Annak idején azonban inkább lenyomott, misztikusnak hatott, amihez nem sok közöm volt. Egyszer azt mondtam neki: más az, amikor elkezdesz vezényelni egy zenekart, és más az, amikor magad állsz ki a színpadra és használod a saját testedet, a hangodat. Ezen elvitatkoztunk egy kicsit. Beláttam, hogy nincs a kettő között különbség, mert ő is kezébe vette a hegedűt – meg zongorázott és ütőhangszeres is volt –, s az ugyanolyan, mint elmondani egy verset.

– Az első iskolás évekre hogyan emlékszik vissza? Mondják, amit élvezettel tanulunk, azt nehezen felejtjük el.

– Magyar Zsuzsa néniem hívták azt a zsidó tanítónőt, aki az általános iskolában nagy hatással volt rám. Magyar nyelvet tanított. Törekény, hajlott hátú, festett hajú asszony volt, aki nem is volt szép, de kedves. Behozott az osztályba egy lemezjátszót, és feltett egy lemezt. Darvas Iván énekelte a Várj reám, és én megjövök című híres sanzont. Szólt az ének, és a tanító néni sírt.

– Vajon milyen emléket idézett fel a sanzont?

– Nem tudom. Érdekes viszont a nevemből eredő következtetés. Ugye, én Oberfrank vagyok, s ő gondolhatta, hogy a rokonaim és felmenőim németek vagy svábok.

Oberfrank Pál: A vezetés cselekvés, nem pedig pozíció

Fotó: Hegedüs Róbert

„De van egy mondás: nem lehet minden virághoz lehajolni. A teljes rétet kell nézni, és abban kell örömet lelni”

Válogatás Jókai Mór elbeszéléseiből
„Ezüst láncszemekből fűzött páncél földé a deli hölgy termetét”

Kelet királynéja

(14/I.)

Tiana elfoglalása után Antiochiának fordult Aurelián. Itt üresen találta a várost. A lakosok, jöttének hírére, fölszedték vagyonaikat, s elköltöztek a hegyek közé, nem hagyva hátra egyebet a pusztá falaknál.

Aurelián fölhívást intézett az elfutott lakókhöz, oltalmat és bocsánatot ígérve nekik, ha visszatérnek s felszólítására nem-soká megjelent Antiochia falai előtt Zenóbia.

Kelet királynéja összegyűjté válogatott hadait s fiát, Vallathot, s nevelőjét, a bölcs Longinust, Palmirában hagyva, személyesen jött Aurelián elé.

Az immaei rónán találkozott a két tábor. Antiochia felől jött Aurelián, Emeza felől Zenóbia.

Ezer lépésnyi távolban fölállíták egymás előtt hadsoraikat. A császár legelől állítá négy részre szaggatott csoportzatban a gall és teuton segédsapatokat; a félmeztelen, vadbőrökbe burkolt hadfiak, szeges buzogányokkal s hosszú pallosaikkal, az ellenség első dühének voltak szánva, a köztük maradt hézagok a könnyű parittyás had számára lévén föltartva.

Ezek mögött foglaltak helyet taktikai összeműködésben a légiók, fegyverzetük által mind egyformák, tojásdad pajzsokkal, jobbkezükben az irtózatot pilum, az ellenállhatatlan hajtódárda, melynek súlyos rohama elől semmi páncél, semmi pajzs meg nem védhet, oldalukon rövid, nehéz, kétélű kard, páncélul egyedül a mellet védő lorica.

A légiók, tribunok és centuriók alatti cohorsokra osztva, szabályos négyszögeket képeztek, hol minden férfinak egyenlő hely volt engedve a küzdesre, s a cohorsok elején, hol a római sas állott, épen a vexillifer mellett lehetett látni a szicíliai bajnokot, a babérággal sisakján. Ki fogja azt onnan elvehetni?

Legháttal egyetlen tömött négyszögben álltak nyugodt arccal a triariusok. A sereg legjobbjai, legvénebbjei. Harcedzett hősök, sebekkel díszes arccal, mikén nem látszék többé sem a győzelem előérzeténi öröm, sem a haláltóli félelem. Vasemberek, kiknek nem öltözték van ércből, hanem arcaik.

A sereg két szárnyán állt egy illír és numid lovasság. Könynyen fegyverzett had, taréjos sisak, gömbölyű pajzs és hosszú kard minden fegyverzetük.

Az egész néma hadsereg fölött semmi sem mozdul, csak a sasokra és parancskezre kötött szalagok, s nem hallik benne semmi hang, csak a tribunok szájról-szájra kelő jelkiáltása, s ha egy tag indul, vagy fegyvereit megzörrenti, mint ha egyetlen gép mozdítaná egyszerre száz kezét, egyszerre hangzik el minden lépés, egyszerre áll meg, a hajtódárdák közül egy sem áll elébb, vagy hátrább, maga a parittyások benyulódott tekergése az utolsó lépésig betanult, szabályszerű.

A seregek mögött még egy csoport lovasság van hagyva a táborszerek és néhány csodás gép védelmére, mikkel köveket s óriási nyilakat lehet az ellenségre hajigálni.

Szemben a római sereggel félkör alakban voltak fölállítva a palmírai hadak. Csupa lovasság, ezredekre osztva; minden ezrednek más színű zászlója, más alakú fegyverzete. Legszélről a beduin lovasok, hosszú dárdaikkal, fehér lepleik alól sötétlő szakállal s villogó szemekkel, a közepe felé a gyakorlottabb hadak: a kurdok, szaracénok nehéz harcarkadjaikkal s fűrészfogú hústépő pallosaikkal; legközepe tíz ezrede a legválogatottabb vitézeknek, tetőtől-talpig pikkelypáncélba öltözve, még a lovak homlokán is vaslemezek, mik kiálló dárdahegyekbe végződtek; e válogatott harcosok mögött volt a kétszáz harcelefánt elhelyezve, miknek hátán minden feleketek papjai ültek, bálványaikat kezeikben tartva, a legizmosabb elefántra volt föltéve a nap arany bálványa, az emezai templomból előhozva, melyet fehér palástba öltözött bonc ör-

zött hosszú csillag alakú buzogányokkal, maga a főpap a bálvány mellett ült: hosszú, fehér szakálla eltakarta a mellére hímzett arany napot.

A gyalogság itt is csak a had söpredéke volt, hátul hagyva fedezetül, mely a sátorokat őrzé, félmeztelen parittyás és kézijas csöcselék, melyet csak a zsákmány csalt a harcba. A keleti hősök nem jártak gyalog soha.

Az ezredek közötti hézagokat a kürtösök foglalták el; csodás alakú, sárkányfejű hangszereikkel, fejökre egy-egy oroszlanbőr sörényes feje húzva.

A palmírai sereg úgy állt a rómaival szemben, mint egy óriási félhold, mely két ércszarvával amaszt átölelni s ölésével megfojtani fenyegeté.

Az első kürtriadó megszólalt. Aurelián egy emeltebb dombtetőre állt föl, honnan egész seregét beláthatá, míg Zenóbia végtől-végig nyargalt seregei előtt, lelke erejét öntve át azokba. Ezüst láncszemekből fűzött páncél földé a deli hölgy termetét, vállain gyémántos oroszlanfejekben végződve, s karcusú derekán széles aranyövvel átszorítva, fekete hajfürtei gömbölyű arany sisakja alá voltak felszorítva, melynek tetejét egy lángoló fönix ékesíté, oh annak könnyű volt meggyulladni s zemei lángjától, orcája henvétől. A fehér paripa ágaskodva táncolt királyi terhe alatt, mintha azáltal is magasabbra akarná őt emelni. Amerre járt, a lelkesült hadak lázas örömkialtása terjedt mindenfelé, oly csodás ellentétül a római sereg hideg, néma nyugalmával.

A második kürtszóra előnyargaltak az ezredek hadnagyai, s keleti szokáskint egyedül állva ki a had közötti síkra, hangos szóval fölhívták az ellenfél legjobb bajnokait lovagias párviadalra, bárminő fegyverrel.

A néma ellenfél velitesei parittyákkal feleltek e fölhívásra, mire a hadnagyok visszanyargaltak dandáraik elé s az erre támadt zaj és nyílsüvöltés közül csak Zenóbia szavai hangzottak elő, amint kardját kirántva, melynek csorbái sok harc küzdelmeiről látszottak beszélni, seregeihez szónokolt.

- Vitézek! szabad rónák, hódíthatlan bércek szülötté! A harc napja megvirradt, az ellenség előttünk áll. Ő lánccal kínál bennünket, mi kínáljuk vissza karddal. Nem első elenség ez, aki ellenünk jó, rohanjunk rá, hogy legyen utolsó. - Előttünk a dicsőség, hátunk mögött a gyalázat. - Előre!

A trombiták, kürtök, tárogatók harsogása folytatta szavaikat, s a hadsereg dörgő ordítása reszketni tanítá az egeket, egy kerek porfellel támadt a nyargoló paripák robajában, a római sereg felé omolva, mintha a vihar hajtaná; belőle a kivont szabályák hánytak villámokat.

Legelsőbb a két szárny csapott a római seregére; az illír lovasság azon pillanatban össze volt törve a palmírai alvezér, Zabdas arab lovassága által. A nehéz harcsekerce szétrepeszté a pajzsokat, s a hosszú karcusú dárda kihányta a lovagokat nyergeikből, ezek vad futamodással rohantak a pusztának, Zabdas által üzetve. A tulsó szárny numid lovassága nem várta be a rohamot, mielőtt a szíriai csapatok összecsaphattak volna vele, hirtelen megfordult s szélesen kiterjedt sorban el kezdte futni a nehéz páncélos lovasság elől, maga után csalogatva azt a mocsáros lapályba, s egyszer-egyszer összecsopotortosulva visszatámadt reá, s mire az rendbeszedé magát, ismét odább vonult, keresztül-kasul hordta azt a síkon s kifárasztva, anélkül, hogy harcba ereszkednék vele.

Zenóbia válogatott hada addig egész súlyával csapott le a római sereg légióira.

A germán légiók, mik legelől álltak, fogadták a roham első dühét. Mint a had istenasszonya nyargalt legelől a királyné maga, arca elé tartott pajzsával, a légió tribunját választva ki

magának. Az, egy nő által látva magát megtámadtatni dühösen vágott hosszú pallosával Zenóbia felé. Az öblös pajzs nagyot kondult a csapás alatt, de a királyné karja meg nem hajolt tőle, s az ő csapása mint a villám csapott le a tribun meztelen nyakára; halva rogyott az le, látni sem maradt ideje a csapást, nemhogy kikerülni.

A germánok minden hősi védelme hasztalan volt e föltartatlan roham ellen; a kard éle eltompult az átjárhatatlan páncélok. Soraik összebomlottak; itt-ott látszott még egy-egy izmos herculesi alak, maga körül csapkodva szeges buzogányával s egyedül küzdve tömegek ellen, hosszú szőke haja repkedett a szélben, míg az is dárdáktól átfúrva eldőlt, s összetapostatott. Nem futott és nem adta meg magát egy is; ahol állt, ott halt meg.

Holttesteken keresztül diadalordítással rohantak a palmíraiak a római légiókra. Azok nyugodtan várták be őket egész tíz lépésnyi távolra, kezökben tartva a nehéz pilumot s azon pillanatban egyszerre hajtják elleneikre az irtózatot fegyvert, mely keresztül rontva pajzson, páncélon, másfél lábnyi vasával öldöklött, ahova ért, s azzal kezökbe ragadva a rövid kardot, mint egy ércfal megállíták a rohamot.

- Ne vágj, hanem szúrj, katona! - kiálta Aurelián a harcosoknak; a tanács jó volt: a kard éle nem fogta a pikkelypáncélt, de a dőfés keresztüljárt rajta, s a palmírai lovasság egy eleven bástyát talált maga előtt, melybe seholy sem lehet betörni; ha elesett egy, rögtön másik állt helyébe, s ha kifáradt az első sor, egy pillanat alatt fölváltá a második, pihent erővel.

Az első cohorsnál folyt a legdühösebb harc, minkét fél hősei itt voltak összegyűjtve, ahány palmírai esett el, annyi római halt meg érte. Végre a légió tribunja is elhullt, s a cohors középen ketté töretett.

Aurelián a dombról nézte a csatát. Látta Zenóbiát a tömegek élén harcolni, mint tördeli össze legjobb légiója sorait, az elsőt, a másodikat, végre csak az utolsó rend állt még. Az is keresztül töretett, a hősök egyenkint hulltak el, csak a vexillifer körül küzdött még egynehány végelszántsággal, köztük volt a szicíliai, a babérággal sisakján. Végre csak ő maradt egyedül. Az ellenég körül özönlé; maga küzdött valamennyi ellen; balkezébe fogta a sást, jobbával villámsebesen osztá csapást és dőfést mindenfelé; egyik sebé a másik után kapta; arca, homloka vérzett, meg nem mozdult helyéből; végre egy nyílvessző állt meg szíve fölött, a bajnok féltérdre rogyott, a sisak leesett fejről, kezével a babérágot ajkaihoz szorítá, s egy jajkiáltás, egy sóhaj nélkül meghalt.

Ekkor jött elő Aurelián a triariusokkal.

A mogorva hidegség, mely a veteránok arcán honolt, most némi megtorló bosszú vonásaival elegyült; fenyegető tekintettel közeledtek a győztesen előre nyomuló palmíraiak felé, s az első dárdasuhintás kényszeríté azokat az elfoglalt tért nekik átengedni.

Zenóbia szemköztt állt Aureliánnal. Mintegy új erőt gyűjtve megpihenni látszék leghatalmasabb ellenéveli végküzdelemre. Keble hevesen dobogott a harc küzdelmeitől, kardjáról a vér csepegett alá. Kigyulladt arcát, villogó szemét közelről láthatta az imperátor, hogy megítélhesse róla, miként méltó ellenére talált; hajfürtje kibomolva a sisak alól, szabadon lebegtek délceg vállalai körül. A harctárogató rivallása, a haldoklók nyögése s a küzdők tombolása közül kihallatszott dörögve csengő hangja, amint harcosait új viadalra buzdítá; a veteránok minden oldalról látták ellenök gyűlni e vérepte alakokat, kiknek arcán a fanatizmus lángja vonaglott.

Folytatjuk

0 2 0 3